

برنامه‌ریزی آموزشی

دکتر ویرانک امیدیان

استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول

و

عبدالرضا دژن

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد جیرفت

و

شهلا حجازی

سرشناسه : امیدیان، فرانک، ۱۳۵۰-

عنوان و نام پدیدآور : برنامه‌ریزی آموزشی / نویسندگان فرانک امیدیان، عبدالرضا دژن، شهلا حجازی
مشخصات نشر : دزفول: اهوراقلم؛ ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری : ۴۱۰ ص، مصور، جدول، نمودار

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۲۵-۳۱-۱

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

پدداشت : کتابنامه: ص ۳۸۳-۳۹۳.

موضوع : برنامه‌ریزی آموزشی

موضوع : برنامه‌ریزی آموزشی--ایران

شناسه افر دژن، عبدالرضا، ۱۳۵۸-

شناسه افن : حجازی، شهلا، ۱۳۶۸-

رده بندی کنگره : ۴۱۳ ب ۴ الف ۷۱/۲ LC

رده بندی دهکده : ۳۸۱/۰۰۱

شماره کتابشناختی : ۳۵۸۱۰۰۰

برنامه‌ریزی آموزشی

نویسندگان : فرانک امیدیان

عبدالرضا دژن

شهلا حجازی

انتشارات : اهورا قلم

قطع : وزیری

نوبت چاپ : اول - پاییز ۱۳۹۳

چاپ : افق بی‌پایان

تیراژ : ۱۰۰۰ نسخه

قیمت : ۱۳۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-7125-31-1

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۲۵-۳۱-۱

www.ahooraghaleam.ir

ahooraghaleam@yahoo.com

آدرس: دزفول، خیابان اکباتان، بین خ میرداماد و خ قاضی، کوچه بنفشه، پلاک ۱۹۴

شماره تماس: ۰۹۱۶۶۴۱۵۸۹۴ - ۰۶۱۴۲۲۴۹۱۲۴

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار نویسندگان
	فصل اول: کلیاتی در مورد سازمان
۱/۱	مقدمه
۷	۱ ضرورت ایجاد سازمان
۷	۲/۱ ضرورت ایجاد و گسترش سازمانها و دانش سازمان
۸	۳/۱ تعاریف و مفاهیم سازمان
۹	۴/۱ ویژگیهای اهداف سازمان و مزایای آن
۱۱	۵/۱ اهداف سازمان
۱۲	۶/۱ اصول حاکم بر سازمان
۱۷	۷/۱ ارکان سازمان
۱۹	۸/۱ نمودار سازمانی و انواع و مزایای آن
۲۰	۹/۱ انواع سازمان
۲۰	۱۰/۱ نقش انسان در سازمان
۲۲	۱۱/۱ مقاصد/ماموریتهای سازمان
۲۳	۱۲/۱ راهبردها (استراتژیها)
	فصل دوم: کلیاتی در مورد برنامه‌ریزی
۳۰	۲/۱ مقدمه
۳۲	۲/۲ آموزش و پرورش و انواع آن
۳۴	۳/۲ مفهوم برنامه آموزشی و برنامه ریزی آموزشی
۴۰	۴/۲ انواع برنامه ریزی
۴۳	۵/۲ دیدگاههای متداول در برنامه ریزی
۴۷	۶/۲ گامهای برنامه ریزی
۴۸	۷/۲ برنامه‌ریزی موثر
۴۹	۸/۲ محاسن و معایب برنامه‌ریزی

۵۱	۹/۲ تعریف برنامه
۵۹	۱۰/۲ انواع برنامه ریزی آموزشی
۶۲	۱۱/۲ هدف از برنامه ریزی آموزشی
۶۳	۱۲/۲ وظایف برنامه ریزی آموزشی
	فصل سوم سطوح برنامه ریزی آموزشی
۶۶	۳/۱ مقدمه
۶۷	۳/۲ سطوح برنامه ریزی آموزشی
۶۹	۳/۳ برنامه ریزی آموزشی در سطح موسسه
۷۳	۴/۳ برنامه ریزی آموزشی در سطح خرد
۷۷	۵/۳ برنامه ریزی آموزشی در سطح کلان
۸۱	۶/۳ رایجترین رویکردهای برنامه ریزی در سطح کلان عبارتند از
۸۵	۸/۳ مروری بر فصل سوم
	فصل چهارم: مراحل برنامه ریزی آموزشی
۸۸	۴/۱ مقدمه
۸۸	۴/۲ نیازسنجی اولین گام در برنامه ریزی آموزشی
۹۳	۴/۳ ضرورت و اهمیت نیازسنجی در برنامه ریزی آموزشی
۹۶	۵/۴ اصول نیازسنجی
۹۹	۶/۴ سطوح نیازسنجی
۱۰۰	۷/۴ دومین گام طراحی برنامه ریزی آموزشی
۱۰۶	۸/۴ اجرای برنامه سومین گام در برنامه ریزی آموزشی
۱۰۸	۹/۴ ارزشیابی برنامه چهارمین گام در برنامه ریزی آموزشی
۱۲۴	۱/۵ مفهوم برنامه درسی
۱۲۵	۲/۵ مفهوم برنامه ریزی درسی: Curriculum Planning
۱۲۶	۳/۵ برنامه درسی رسمی (آشکار) برنامه درسی غیر رسمی (پنهان)
۱۲۷	۴/۵ تعریف جامع برنامه ریزی درسی

۱۲۷	۵/۵ تفاوت برنامه ریزی درسی و برنامه ریزی آموزشی
۱۲۸	۶/۵ عناصر برنامه درسی
۱۲۹	۷/۵ مراحل اساسی در آموزش و برنامه درسی
۱۳۱	۸/۵ طراحی برنامه درسی
۱۳۲	۹/۵ برنامه درسی متمرکز و غیر متمرکز
۱۳۴	۱۰/۵ رخی دیدگاههای برنامه ریزی درسی
۱۳۷	۱۱/۵ نوآوری در برنامه ریزی درسی
۱۳۸	۱۲/۵ الگویی برنامه درسی
۱۴۵	۱۳/۵ مروری بر فصل پنجم
	فصل ششم: پیش‌نیازهای برنامه ریزی آموزشی
۱۴۸	۱/۶ مقدمه
۱۴۹	۲/۶ تعریف برنامه ریزی آموزشی
۱۵۲	۳/۶ تعریف برنامه ریزی آموزشی محدود آن
۱۵۶	۴/۶ اطلاعات مورد نیاز در برنامه ریزی آموزشی
۱۵۸	۵/۶ ساختار سازمانی برنامه ریزی آموزشی
۱۶۱	۶/۶ گردآوری اطلاعات برای برنامه ریزی پایگاه داده «دادهها»
۱۷۱	۷/۶ مروری بر فصل ششم
	فصل هفتم: ارزیابی عملکرد در سازمان آموزشی
۱۷۴	۷/۱ مقدمه و ضرورت ارزیابی عملکرد در سازمان
۱۷۶	۲/۷ تعاریف
۱۷۸	۳/۷ دیدگاههای سستی و توین در ارزیابی عملکرد
۱۸۱	۴/۷ تاریخچه ارزیابی عملکرد
۱۸۵	۵/۷ ضرورت ارزیابی عملکرد
۱۸۸	۶/۷ اهمیت ارزیابی
۱۹۰	۷/۷ اهداف ارزیابی عملکرد

۱۹۲	۸/۷ انواع ارزیابی
۱۹۴	۹/۷ فرآیند ارزیابی عملکرد
۱۹۵	۱۰/۷ شرایط مورد نیاز ارزیابی عملکرد
۱۹۸	۱۱/۷ موانع و مشکلات
	فصل هشتم: رویکرد استراتژیک ۱ بر فرایند برنامه ریزی آموزشی
۲۰۲	۸/۸ اهمیت
۲۰۴	۸/۲ برنامه ریزی
۲۰۵	۳/۸ برنامه ریزی استراتژیک
۲۱۰	۴/۸ سبک‌های مختلف نام‌ریزی استراتژیک
۲۱۲	۵/۸ اهمیت برنامه‌ریزی استراتژیک
۲۱۳	۶/۸ سطوح برنامه ریزی استراتژیک
۲۱۴	۷/۸ تدوین استراتژی برنامه های آموزشی
۲۱۹	۸/۸ رویکرد استراتژیک در برنامه‌ریزی آموزشی
۲۲۳	۹/۸ استراتژی‌های سازمانی و ساختار برنامه ریزی آموزشی
۲۲۵	۱۰/۸ محدودیت‌های برنامه ریزی استراتژیک آموزش
۲۲۵	۱۱/۸ مروری بر فصل
	فصل نهم: سازمان‌های یادگیرنده و برنامه‌ریزی آموزشی
۲۲۸	۱/۹ مقدمه یادگیری سازمانی
۲۳۰	۲/۹ تعاریف سازمان یادگیرنده
۲۳۵	۳/۹ زمینه‌های شکل‌گیری نظریه‌ی سازمانهای یادگیرنده
۲۳۹	۴/۹ سازمان یادگیرنده و یادگیری سازمانی
۲۴۰	۵/۹ عوامل موثر در سازمان یادگیرنده
۲۴۳	۶/۹ نظریه‌ی سازمانهای یادگیرنده در مدیریت و رهبری
۲۴۸	۷/۹ انواع یادگیری در سازمان یادگیرنده
۲۵۰	۸/۹ الگوی یادگیری سازمانی هانسون

۲۵۲	۱۰/۹ ارکان یادگیری سازمانی
۲۵۵	۱۱/۹ ماهیت سازمان یادگیرنده در مدارس
۲۵۷	۱۲/۹ جوانب اساسی سازمانهای یادگیرنده در نظامهای آموزشی
	فصل دهم: برنامه‌ریزی استراتژیک ۲ در برنامه‌ریزی آموزشی
۲۶۰	۱/۱۰ مقدمه
۲۶۳	۲/۱ تعریف استراتژی
۲۶۶	۳/۱ تعاریف برنامه ریزی استراتژیک
۲۶۷	۴/۱ ویژگی‌های برنامه ریزی استراتژیک
۲۶۸	۵/۱ فرایند برنامه ریزی استراتژیک
۲۷۱	۶/۱ مزایای برنامه ریزی استراتژیک
۲۷۲	۷/۱ محدودیت‌های برنامه‌ریزی استراتژیک
۲۷۴	۸/۱ فرآیند برنامه‌ریزی استراتژیک از نظر برایسون
	فصل یازدهم: مدل‌های برنامه‌ریزی استراتژیک
۲۸۰	فهرست مدل‌های برنامه ریزی استراتژیک
	فصل دوازدهم: برنامه‌ریزی آموزشی و رازهای تعالی و توسعه سازمانی
۳۱۸	۱/۱۲ مقدمه
۳۱۹	۲/۱۲ تعاریف توسعه سازمانی
۳۲۲	۳/۱۲ اهداف توسعه سازمانی
۳۲۴	۴/۱۲ ویژگی‌های توسعه سازمانی
۳۲۵	۵/۱۲ رویکردهای توسعه سازمانی
۳۲۸	۶/۱۲ مفاهیم اساسی توسعه سازمانی
۳۳۰	۷/۱۲ مفهوم توسعه سازمانی در نظام‌های آموزشی
۳۳۱	۸/۱۲ اهداف توسعه سازماندهی در آموزش و پرورش
۳۳۲	۹/۱۲ شاخص‌های توسعه سازمانی در آموزش و پرورش
۳۳۳	۱۰/۱۲ روش‌ها و فنون توسعه سازمانی

۳۳۳	۱۱/۱۲ مفهوم تعهد
۳۳۶	۱۲/۱۲ انواع تعهد
۳۳۷	۱۳/۱۲ ابعاد و تعاریف تعهد سازمانی
۳۳۹	۱۳/۱۲ عوامل مؤثر بر تعهد سازمانی
۳۴۱	۱۴/۱۲ جمع بندی و نتیجه گیری
	فصل یازدهم: نگرش سیستمی در برنامه ریزی آموزشی
۳۴۴	۱/۱۳ مقدمه
۳۴۸	۲/۱۳ بنیانگذاران نگرش سیستمی
۳۵۶	۳/۱۳ سیستم چیست
۳۶۱	۴/۱۳ محیط چیست
۳۶۴	۵/۱۳ رابطه نگرش سیستمی و نگرش های پیشین خود
۳۶۵	۶/۱۳ اهمیت نگرش سیستمی
۳۶۶	۷/۱۳ نظریه سیستمها بر این اصل استوار است
۳۷۰	۸/۱۳ سازمان ها به عنوان سیستم
۳۷۶	۹/۱۳ نگرش
۳۸۱	۱۰/۱۳ نتیجه
۳۸۳	منابع داخلی
۳۹۴	منابع خارجی

پیشگفتار نخبندگان

بررسی‌های آموزشی که معنای وسیع آن عبارت است از: فرایند اتخاذ مجموعه‌ای از تصمیمات برای انجام اقدامات مربوط به امور آموزشی در آینده، طی قرون گذشته، به طرق گوناگون مورد استفاده قرار گرفته است. به عبارت دیگر، از آن زمانی که جوامع بشری کوشش نموده‌اند تا فرزندان خود را چنان تربیت کنند که جوابگوی هدفهای معین، در جهت تحقق آرمانهای جامعه خود باشند، می‌توان گفت برنامه‌ریزی آموزشی متداوم بوده است.

اما برنامه‌ریزی آموزشی به مفهوم جدید آن در اواخر سده بیستم و اوایل دهه ۱۹۲۳ در کشور اتحاد جماهیر شوروی مورد استفاده قرار گرفت. در آن زمان اگر چه برنامه‌ریزی آموزشی دارای سابقه‌ای بس طولانی است، ولی مفهوم مدرن آن بسیار نوپا می‌باشد و عملاً، مفهوم جدید برنامه‌ریزی آموزشی در سطح بین‌المللی در دهه ۱۳۴۰ شمسی (۱۹۶۰ میلادی) در رابطه با ضرورت رشد اقتصادی مطرح شد و به تدریج گسترش یافت.

مروری بر تجربیات کشورهای گوناگون در این زمینه نشان می‌دهد که برنامه‌ریزی آموزشی، علی‌الاصول به منظور گسترش نظامهای آموزشی تدوین شده است؛ و هدف آن فراهم ساختن فرصتهای یادگیری هر چه بیشتر برای کشورهای واجب‌التعلیم و علاقه‌مند به یادگیری از یکسو، و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز توسعه‌ی اقتصادی کشورها از سوی دیگر بوده است.

در این مورد مانند بسیاری از کشورهای دیگر طی سه دهه گذشته به تدریج واحدهای مرتبط با برنامه‌ریزی آموزشی در چهارچوب کلی برنامه‌ریزی عمرانی و توسعه‌ی کشور در سازمانهای نظیر وزارت آموزش و پرورش و سازمان بودجه ایجاد شده است. الی‌بوم فعالیت‌های برنامه‌ریزی آموزشی در جهان در طی این مدت همزمان با تکوین و گسترش مفهوم برنامه‌ریزی آموزشی و روش‌های آن شاهد پیشرفتهایی در زمینه‌های کیفی و نظامهای آموزشی بوده‌ایم. اما با وجود موفقیت‌های به دست آمده مسائل جدید و حادی به نسبت‌های متفاوت در کشورهای گوناگون در حال وقوع است؛ از جمله بیکاری دانش‌آموختگان، عقب‌ماندگی تکنولوژیک، افزایش سریع هزینه‌ها به نسبت درآمدها، کاهش نسبی ظرفیت نظام آموزشی در مقابل افزایش تقاضا برای آموزش و حاکمیت دیوان سالاری. در حالی که مسائل جدی گذشته مانند نابرابری‌های شانس در آموزش و اجتماع همچنان لاینحل مانده است.

کتاب حاضر با «عنوان برنامه‌ریزی در سازمان آموزشی» مجموعه‌ای از مواد آموزشی که در زمینه برنامه‌ریزی آموزشی به منظور اشاعه مفاهیم و روشهای این زمینه جمع‌آوری شده است. این کتاب برای مطالعه‌ی دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و براساس نظم علمی و توجه به اصل تسهیل یادگیری تنظیم شده است. این کتاب ۱۳ فصل دارد.

توسعه پایدار ای مطالعه‌ی مفید کتاب و تسهیل یادگیری

۱. مقدمه‌ی هر فصل را با دقت مطالعه و اهداف کلی و اهداف یادگیری آن فصل را در حین مطالعه در دست خود مرور کنید. مطالب را برای پاسخگویی به انتظاراتی که از مطالعه‌ی فصل انتظار دارید پیگیری کنید.

۲. در حین مطالعه از مطالب مهم و مطالبی که توجه شما را جلب می‌کنند یادداشت بردارید. درباره‌ی آنها به تفکر و صحبت امکان به مطالعه‌ی بیشتر بپردازید.

۳. در صورت امکان درباره‌ی موضوعات مطرح و نیز موضوعاتی که برایتان مبهم و نارسا به نظر می‌رسند با همکلاسان و افراد صاحب‌نظر و اساتید متخصص در این زمینه به تبادل نظر بپردازید.